

Cristòfol Miquel Sbert

El macrocomplexes comercials amb sales de cine incloses s'han engolit el darrer símbol del que havia sigut el cinema clàssic: monopantalla, cabuda considerable i situació centrada. Ha tancat l'únic cinema que quedava a la Palma antiga. Un testimoni de l'època quan Ciutat

bé de privacions, de carestia de la vida, de caciquisme als pobles, d'analfabetisme. Per això i malgrat això, els joves es volien diferenciar i adoptaven costums foranis en el vestir, en els divertiments, en la música.

Fou edificat pròpiament com a cinema, el més important cronològicament entre el Modern (1916) i el Born

ma de la òpera, amb Lon Chaney i moltes pel·lícules de la UFA no totes tan interessants com *Varieté* amb Emil Jannings o *Asfalto*. Ja a la posguerra, mostrà moltes comedietes de Diana Durbin.

El gener de 1932 inaugura el cinema sonor —dos anys justs després del pioner Modern— amb aparell Western Electric, i calefacció, amb l'exitosa pel·lícula espanyola *Mamá*, amb l'aleshores popularíssima actriu Catalina Bárcena, que, per cert, uns mesos més tard es presentà en persona al mateix Rialto, recità uns monòlegs “just per a dones” i, a més, donà a les assistents “donosos consejos” sobre com conservar la línia amb un senzill règim alimentari.

Va compartir cartellera amb el Balear, i des dels quaranta amb l'Oriental i el Capitol que més tard és substituït pel Modern. Des del 1953 i durant més d'una dècada, projectà sessions matutines de cine-club els diumenges, un veritable luxe per els cinèfils de l'època. El 1960 intenta instaurar el programa amb una sola pel·lícula però no aconsegueix acostumar un públic àvid de cinema. El febrer de 1967 ofereix la primera pel·lícula en català: anuncia *Maria Rosa*, segons l'obra de Guimerà amb Nuria Espert, amb un avui imperdonable eslògan, “Mallorquins i catalans per primera vegada cinema en sa nostra llengua”. L'empresa no s'atreveia a anomenar la paraula català, per si de cas.

El març de 1969, i durant un poc més d'un any, passa a ser cinema d'art i assaig, modalitat per a locals amb màxim de cinc-centes localitats per mostrar pel·lícules d'interès especial i versions originals subtítolades. Durant més de dos mesos, té un gran èxit de taquilla, la pel·lícula de divulgació sexual *Helga*. Però la idea no funciona. Amb *Amarcord* de Federico Fellini, el 1975, passa a la qualificació de sala especial, modalitat amb la qual la censura es més generosa.

Després, ja no va ser capaç de trobar el seu lloc, oscil·lant entre les representacions de la companyia de Xesc Forteza, les sessions de cinema i els períodes sabàtics. ■

tenia un centre social al Born, que era com la plaça dels pobles, dels pobles d'abans. Quan els diumenges eren missa, cinema o futbol i passeig a la plaça. Abans que la televisió i l'utilitari acabassin amb aquestes rutines.

Molt a prop hi havia hagut el cinema Truyol, el teatre-circ Balear (més tard teatre Líric), la Protectora, el Modern de Santa Eulàlia, el Born, la sala Astoria, La Constància, al carrer Unió; l'Assistència Palmesana, el saló Mallorca del carrer del Call, el Palace, del carrer Massanet, ... i el Principal.

S'havia inaugurat per Pasqua de 1926, durant el govern de Primo de Rivera, com a cinema silent. Era el temps d'*El secreto de la pedriza* i tam-

(1931). Sembla que el seu propietari, Antoni Fortuny Moragues, havia pensat dedicar el local a construir una sala de música de caràcter particular, però finalment s'imposà el criteri més pràctic de treure-li una rendibilitat.

Tenia cabuda per a cinc-centes persones, repartides entre planta baixa i entresol. Se li va voler donar un aire modern i distingit. S'autoqualificava “cine selecto”, tenia un quartet musical propi i una moderna sala de te adossada. Degut a les seves característiques, passada la novetat, mai no va ser un cinema de masses com el Líric, el Balear o el Born, que estrenaven les cintes més comercials. Entre les primeres pel·lícules que projectà, destaquen *El Fantas-*